

Sölve Ohlander

"Direkt eller insikt?" Några nedslag i den sargade relationen mellan grammatik och språkundervisning

Abstract

I den stora och intensiva språkdebatten i Sverige 1969–70 kom en huvudroll att intas av synen på grammatik i undervisningen: på vilket sätt borde inläring av och undervisning i ett främmande språks grammatik ske, genom någon form av "direktmetod" eller genom en mer kognitivt orienterad "insiktsmetod"? Många av de frågor kring grammatikundervisning som under dessa år aktualiserades i ett specifikt svenskt sammanhang hade redan långt tidigare, upprepade gånger i språkundervisningens 2500-åriga historia, givit upphov till skarpa meningsskiljaktigheter. De har också, i delvis nya perspektiv och inkarnationer, tenderat att dyka upp även på senare tid, bl.a. i samband med den s.k. kommunikativa språkundervisningens genomslag på många håll runt om i världen. Trots vissa olikheter i anslag och emfas har den ständigt återkommande grundfrågan varit: i vilken mån är det möjligt för en (relativt) vuxen språkinlärare att, inom ramen för skolans språkundervisning, lära sig ett främmande språk på i princip samma sätt som varje barn normalt tillägnat sig sitt förstaspråk? I detta sammanhang spelar allmänna språkteoretiska överväganden en avgörande roll, t.ex. skillnaden i synsätt mellan en behavioristisk och en chomskyansk språkuppfattning. Även en del andra, härmed sammanhängande frågor och teman har viktiga roller i varje diskussion kring grammatikinläring och grammatikundervisning, t.ex. förstaspråkets roll vid inläring av ett främmande språks grammatik, betydelse/funktionsbaserad kontra formbaserad grammatikundervisning, implicit (omedveten) behärskning av det grammatiska systemet via exponering och övning kontra explicita (medvetna) grammatikkunskaper som en kognitiv plattform för att på ett effektivare sätt kunna tillgodogöra sig språklig exponering; kort sagt: "Direkt eller insikt?"